

Joulun pyhinä oli Joppe Karhusen kolmoslentue tehnyt tiedustelulennon Äänisen toiselle puolelle. He saivat tiedustelutietoja, joiden mukaan vihollinen toi uusia voimia tehdäkseen vastahyökkäyksen Karhumäkeä vastaan Poentsan suunnasta. Tietojen pohjalta tehdyt päätelmät toteutuivat ja vihollisen vastahyökkäys toteutui kyseisessä suunnassa tammikuun 1. päivänä. Vihollinen tiputteli koneistaan propagandalehtisiä suomalaisen puolelle ja välitti radion kautta propagandalähetyksiä yrittäen uskotella, että Suomen armeijan puolustuslinjat olivat murtuneet Itä-Karjalassa. Toisin kuitenkin kävi. Viikon torjuntataistelujen jälkeen II armeijakunnan joukot työnsivät vastahyökkäyksellä venäläiset takaisin lähtöasemiinsa. Vihollinen tuhottiin paikka paikoin viimeiseen mieheen. Maataistelut toivat mukanaan ilmataisteluita. Soveliuksen neloslentue pääsi niistä ensimmäisinä osalliseksi.

Tammikuun 9. päivänä neloslentueen koneiden luona päivystysteltalla olivat yhdeksästä puoleenpäivään kestävässä hälytysvuorossa lentueenpäällikkö kapteeni Sovelius, luutnantit Törrönen ja Wind sekä vänrikki Lumme. Kello 10.15 parvi kaasutti ilmaan Kontupohjanlahdelta. Sovelius otti koneilleen suunnan pohjoiskoilliseen ja keräsi korkeutta aina 4000 metriin kuulaan kirkkaassa talvisäässä. Sovelius lensi kärkipartiossa, Wind BW-393:n ohjaimissa hänen vasemmalla siivellään. Heidän oikealla puolellaan, hivenen taempana, lensi Törrönen kakkospartiossa oikealla siivellään Lumme.

Puolisen tuntia myöhemmin parvi lensi kolmessa tonnissa noin 120 kilometriä pohjoiseen lähtöpaikastaan suuren Seesjärven itärantamilla. He havaitsivat pohjoisen suunnasta pitkin järven itärantaa kohti järven kaakospohjukassa olevaa Liistepohjaa lähestyvän konemuodostelman, johon kuului 15 yksimoottorista, kaksitasoista Polikarpov R-5 -tiedustelupommikonetta. Suojana niillä oli kuusi hävittäjää: kolme MiGiä ja kolme Tsaikkaa. Koko osasto lensi tiiviissä kolmen koneen partioissa. Heidät havaittuaan muodostelma kaarsi ensin oikealle länteen ja hieman myöhemmin vasemmalle etelän kautta kohti koillista Urosjärven ja Uikujärven suuntaan.

Sovelius vaaputti koneilleen hyökkäysmerkin ja kukin valitsi itselleen sopivan kohteen. Hasse pudottautui erään R-5:n pyrstöpuolelle 2500 metriin, sääti samalla tähtäimen valorenkaan kirkkauden sopivaksi ja pois-

ti aseiden varmistimet. Hän tähtäsi huolellisesti ylhäältä takaa tätä vanhanaikaista, hidasta ja kömpelöä konetta ja laukaisi aseet välimatkan lyhennyttyä sopivaksi. Hän ampui konetta vielä toisenkin kerran, mutta näkyvää tulosta ei syntynyt, vaikka valojuovat näyttivät osuvan hyvin. Päätellen siitä, että kaikkien R-5:ien alla näkyi pommeja, olivat ne pommitustehtävällä. Suomalaislentäjien tähtäystä ja ammuntaa häiritsi kaksipaikkaisten koneiden taka-ampujien torjuntatulitus. Hassen ohella toisetkin ohjaajat ampuivat omia kohteitaan yhtä laihoihin tuloksin.

Hetken aikaa he neuvottelivat radion välityksellä hämmentyneinä epäonnistumisistaan. Ihme kyllä, venäläiset saattohävittäjät pysyttelivät syrjässä puuttumatta tilanteeseen. Lopulta Soveliuksella ”syttyi”:

– Huomio parvet! Uusitaan yritys pienellä nopeudella. Tulitusaika pitenee, rahisi ohje radiokuulokkeissa.

Koska suoraan takaa ammunalla ei näyttänyt olevan mitään vaikutusta – saman havainnot tekivät toisetkin parven lentäjät – suoritti luutnantti Wind seuraavan hyökkäyksensä hitaammalla nopeudella takaa hieman sivulta ja ampui sivuviistosta. R-5 syttyi osumista tuleen. Se kääntyi alas ja painui palavana metsään Kamenitsijärven pohjoispäässä. Hasse tulitti vielä kolmea muuta R-5:tä, mutta ilman näkyvää tulosta. Kaksitasot jatkoivat lentoaan koilliseen, eivätkä näyttäneet laisinkaan väistelevän heitä ammuttaessa.

Ilmataistelun loppupuolella puuttuivat suojahävittäjät vihdoin peliin ja sitoivat Brewsterit taisteluun. R-5-koneet pudottivat pikku pomminsa metsään ja painelivat omalle puolelleen. Myös Sovelius ja Lumme saivat molemmat yhden R-5:n pudotettua, edellinen Urosjärvellä ja jälkimmäinen Uikujärvellä. Parhaan saaliin sai kuitenkin luutnantti Törrönen, joka alas ampumansa R-5:n lisäksi sai ilmavoiton myös Tsaikka-hävittäjästä, kumpaisenkin Uikujärvellä.

Partiot olivat osittain hajaantuneet taistelun aikana sikäli, että Törrönen liittyi paluulennolla Soveliuksen siivelle. Heidän partionsa kävi paluumatkalla ampumassa paria hevosta ja kymmenkuntaa vihollissotilasta Oravilahden jäällä. Vihollinen oli lähettänyt hyökkäyksensä tueksi Poventsanlahden ylitse 13 sissipataljoonaa, jotka olivat päässeet pureutumaan Poventsanlahden pohjoispuolelle Oraviniemeen. Näitä joukkoja Törrönen ja Sovelius ammuskelivat jäällä.

Hasse Wind näyttää kuinka kävi vihollisen kimppuun.
Oikealla Iikka Törrönen sotakeppinsä kanssa.
(Suomen ilmailumuseo)

Lumme oli palannut yksikseen ja laskeutunut kello 12.05 Kontupohjaan, samoin Wind, joka laskeutui Soveliuksen partion kanssa samoihin aikoihin kello 12.15, parahiksi lounasaikaan. Lentäjätoverit todistivat toistensa saamat kaikki viisi ilmavoittoa. Wind oli nähnyt kapteeni Soveliuksen ampuman R-5:n painuvan palavana maahan, samoin Hasse sai omalle ilmavoitolleen todistuksen, kun Sovelius oli nähnyt tapauksen. Hassen patruunankulutukseksi asemiehet laskivat 250 isoa ja 400 pientä patruunaa. Vihollisen ampumataidossa ei ollut kehumista: yksi ainoa reikä luutnantti Törrösen BW-383:n oikeassa tasossa.

Seuraavana päivänä Hasse Wind oli jälleen lentovuorossa. Tammikuun 10. päivän hälytysvuoro sattui hänelle iltapäiväksi kello 12–15. Neljän Brewsterin parvi starttasi luutnantti Törrösen johdolla tiedustelutehtävälle kohti pohjoista kello 12.20. Tehtävänä oli liikennetiedustelu Poentsasta kaakkoon vievällä tiellä. Hasse ohjasi vaihteeksi BW-377:ää koneiden oikaistessa vaakalentoon pilvirajassa 1 000 metrissä.

Noin kymmenen minuutin lennon jälkeen luutnantti Lumpeen täytyi kääntyä takaisin kotiin. Hänellä oli ongelmia koneensa BW-359:n sukseen kanssa. Sukset hidastivat muutenkin toisia hitaamman koneen menoa, eikä se pysynyt muiden kyydissä. Törrönen, vasemmalla siivellään Wind ja vänrikki Lasse "Lare" Kilpinen oikealla siivellä jatkoivat tehtävää lentäen yli Poentsanlahden.

Poentsanlahden pohjoispuolella, heidän ylitettyään Poentsan–Haapaselän välisen tien parvi kohtasi pilvirajassa 12 nopeaa sulavalinjaisista MiG-3-hävittäjää, jotka lähestyivät pohjoisesta ja hyökkäsivät heidän kimppunsa. Nyt vastustajat eivät tyytyneet edellispäivän tapaan nöyryyttävään sivustakatseluun, vaan ne kävivät päälle kaiken muistaen. Syntyi melko epätasainen ilmataistelu ylivoimaa vastaan. Hasse jäi heti alussa toisten koneiden alapuolelle saaden puolet viholliskoneista niskaansa. Neljä MiGeistä tulitti häntä takaa ja kaksi hyökkäsi ampuen suoraan sivulta. Hän vetäisi paremmin kaartavalla koneellaan takana tulevia vastaan ja ampui lyhyen sarjan. Tällöin oli heti kaksi muuta jälleen hänen pyrstöpuolellaan. Hän yritti vetää niitä vastaan, mutta nyt aiemmin mainitut pääsivät vuorostaan hänen taustoilleen. Lentoturkki tuntui kuumalta ja ahtaalta, hiki helmeili kasvoilla ja hansikkaissa. Oli vain vedettävä ja taas vedettävä sauvasta.

Perässä oli erittäin taitava tyyppi, jota Hasse ei millään konstilla meinnanut saada karistettua. Hän harkitsi pilveen menoa, mutta luopui siitä, koska ei tiennyt pilvipeitteen paksuutta. Väistöliikkeitä tehden Wind hivuttautui alemmaksi. ”Tavaritsi” tuli tiukasti perässä ampuen. Koska epätasaisessa kamppailussa ei syntynyt tulosta, katsoi Hasse viisaimmaksi painua nopeasti pintoihin. Noin 300 metrissä hän työnsi koneensa pystysyöksyyn ja veti saman tien sauvan tiukasti taakse. Kone oikein kuusten latvoja hipoen aivan pinnassa. Windillä oli huomattavasti viholliskoneita ketterämpi ja taipuisampi Brewster, joten hän arveli pintalennossa pärjäävänsä paljon paremmin sitä vastaan. Tietäen MiGin lento-ominaisuudet ja suorituskyvyn hän arvasi kuinka tulisi käymään. Hasse laittoi parikymmentä metriä puidenlatvojen yläpuolella koneensa jyrkkään kaartoon. Hävittäjä yritti seurata perässä, mutta joutui jyrkässä kaarrossa virheliikkeeseen. Siitä se kääntyi selkäsyöksyyn ja rysähti alla olevaan metsään. MiG oli toisin sanoen liiasta vedosta sakannut ”läpi” mainituin seurauksin. Hasse itse muisteli jälkeenpäin, että vihollishävittäjä olisi rysähtänyt Poentassa Stalinin kanavan sulkuun. Myöhemmin hän oli kuullut, että omilla maajoukoilla oli ollut ensi luokan aitiopaikat jännitysnäytelmää seuratesaan.

Hassen ei kannattanut jäädä kieppumaan yli kymmenen viholliskoneen keskelle. Kun vielä konekiväärit lakkoilivat, hän otti korkeutta ja ainoa keino oli vetää pilven sisään. Eräässä vaiheessa hän oli nähnyt luutnantti Törrösen tulittavan kahta vänrikki Kilpisen takana olevaa MiGiä. Myös Törrönen oli vetänyt hyökkäyskertojensa välillä pilveen latausotteita tekemään, mutta syöttöhäiriöt olivat joka kerta uusiutuneet.

Kun Hassenkin koneessa ainoastaan vasen siipikonekivääri toimi, otti hän suunnan etelään. Turvallisen etäisyyden päässä hän pukkasi takaisin pilven alle. Toisia koneita ei näkynyt, joten hän palasi yksikseen ja laskeutui tukikohdan jälle kello 13.35. Törrönen saapui samoihin aikoihin ja Kilpinen perästä kello 13.50.

Ilmeni, että myös Törrönen ja Kilpinen olivat päässeet ampumaan yhteensä viittä eri konetta, tosin ilman tuloksia. Myös heidän aseensa olivat jumittaneet. Erityisesti siipikonekivääreiden patruunat olivat päässeet kiilautumaan. Heidän ampumansa valjuovat olivat näyttäneet kimpoilevan ilmeisesti koneen panssaroinneista sivuille. Lasse Kilpinen todisti näh-

BW-353:een asennettiin Kontupohjassa sukset 30. joulukuuta 1941 ja takaisin pyörät jo 15. tammikuuta, koska sisäänvedettävät sukset veivät nopeudesta 30 km/h. Auratut ja jyrrätyt jääkiitoradat sopivat yhtä hyvin pyöräkoneille.

neensä Windin lentävän pintakorkeudessa, edellään ja takanaan MiG-hävittäjiä. Se riitti sillä kertaa todistukseksi ilmavoitosta. Asemiehet laskivat Hassen käyttäneen lennolla 50 isoa ja 60 pientä patruunaa. Kenenkään koneesta ei löytynyt osumia.

Brewsterien suksikokeilu ei ollut kovinkaan onnistunut. Sisäänvedettävien suksien, joita oli asennettu muutama laivueen koneeseen, todettiin hidastavan maksiminopeutta jopa 30 km/t. Lumpeen BW-359 oli muutenkin erityisen hidas koneyksilö. Niinpä laivueenkomentaja Magnusson antoi määräyksen palauttaa suksikoneet takaisin pyörille.

Tammikuun 12. päivänä ja siitä eteenpäin lentueen päivystysvuorot alkoivat kello 8.30 ja päättyivät kello 15.00. Elettiin valoisaan aikaan mukautuen. Seitsemän lentueen Brewsteriä, muiden mukana Wind BW-377:n ohjaimissa, starttasi tuona päivänä kello 12.00 tiedustelu- ja etsintälennolle Peljakin–Danilovan seuduille. Kyseessä oli tieosuus Poventsanlahden takaa koilliseen kyseisten paikkakuntien välillä. Vänrikki Lumpeen BW-359:n laskutelineet eivät taaskaan menneet kunnolla sisään. Niinpä hänen oli erottava muodostelmasta ja palattava tukikohtaan vartti-

tunnin lennon jälkeen. Kuusi konetta jatkoi tehtävällä nousten 2000 metriin. Mitään ihmeellistä ei näkynyt eikä tapahtunut ja koneet palasivat tukikohtaan kello 14.30 sillä kertaa turhaan bensiiniä poltettuaan.

Seuraavana päivänä vastaavalla hälytysvuorolla Hasse nousi ilmaan jälleen BW-377:llä kello 10.00 tiedustelu- ja etsintälennolle. Nyt koneita oli seitsemän ja he nousivat 1000 metriin matkallaan tieosuudelle Peljaki–Danilova ja sieltä edelleen luoteeseen Telekinaan. Lännempänä Muurmannin radalla, Jukan rautatiepysäkin pohjoispuolella he näkivät vihollisjunan. BW:t asettuivat jonoon, painoivat pintalentoon ja hyökkäykseen. He ampuivat veturin pannun puhki. Höyryä ilmoille syytäen juna pysähtyi kiskoille. Pahantekijät palasivat päivän töihinsä tyytyväisinä laskuun kello 12.00.

Kolmen matalapilvisen tymäpäivän jälkeen pilviraja nousi tammikuun 17. päivänä 1000 metrin vaiheille, jolloin luutnantti Wind ja kumppanit pääsivät jälleen hälytysvuoroon. Jo viikon ajan oli neloslentue huolehtinut hälytys- ja tiedustelulenkoista, sillä Karhusen kolmoslentueen konetilanne pysytteli varsin huonona. Kello 13 lentueen koneet starttasivat tiedustelu- ja etsintälennolle Rimskojeen ja sieltä Äänisen takaista rantatietä pohjoiseen Tšolmužaan ja Poventsaan. Seitsemän Brewsteriä otti suunnan lähes suoraan itään yli Äänisen kohti tiedusteltavan tieosuuden alkupäätä Rimskojeta ja nousi 1000 metriin. Hasse ohjasi nytkin BW-377:ää omalla paikallaan muodostelmassa. Pohjoisempana sää muuttui huonoksi ja he palasivat tyhjin toimin tukikohtaan kello 14.40.

Tammikuun 20. päivänä Hasse oli vastaavalla lennolla kello 12.00–14.20, nyt ensi kertaa BW-378:lla lentäen. Lentueen konetilanne oli hyvä, sillä yhdeksän konetta oli rivissä. Päivän tiedustelu- ja etsintälento suuntautui kahdeksalla koneella 3000 metrissä Muurmannin radan suunnassa Urosjärvelle ja Uikujärvelle pohjoiseen. He saivat vastaansa voimakasta itulta.

Kuukauden loppua kohti lentosäät huononivat asteittain lentokelvottomiksi. Vielä tammikuun 22. päivänä Hasse oli BW-378:lla yhdellä tiedustelu- ja etsintälennolla kahdeksan koneen lentueen mukana kello 12.00–13.40. Lento suuntautui Danilovaan ja sieltä pohjoisluoteen suunnassa olevaan Taiginizaan 2000 metrissä. Sillä kertaa onni ei suosinut vää-